

Çağatay Üstün, *Merhaba Etik-Aforizmalar,*

Adana : Çukurova Nobel Tıp Kitabevi, 2017, 198 s.

Değerlendiren: Seçil Özçiftçi

Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Prof. Dr. Çağatay Üstün tarafından yazılan, 2017 yılında Çukurova Nobel Tıp Kitabevi tarafından basımı gerçekleştirilen *Merhaba Etik-Aforizmalar* kitabı, felsefi, etik ve ahlaki konularda yol gösterici rehber niteliğinde bir eserdir. Kitap, toplam 198 sayfa olup içeriğinde aforizmalar ile bunlarla ilişkilendirilmiş fotoğraflar mevcuttur.

Kitabı incelediğimizde, yazarın bu eseri, akademik anlamda ilgilendiği mesleki ve sosyal etik ile ahlak konularına odaklı tasarladığını, felsefe ve kimi yerde sosyolojik yorumlara ve tespitlere yer veren aforizmalarla zenginleştirdiğini görüyoruz.

Fransızcadan dilimize geçmiş olan aforizma kelimesi, özdeyiş veya özlü söz gibi anlamlara karşılık gelmektedir. Aforizma genellikle bir makale ile ifade edilecek fikirlerin birkaç cümle veya paragraf ile irdelenmesidir. Kolay bir yöntemmiş gibi görünmesine karşın aslında aforizma ile anlatılmak istenenin kesin ve net bir şekilde yapılmasına özen gösterildiği söylenmelidir. Edebiyat tarihi açısından değerlendirildiğinde aforizma yöntemini kullanan Francis Bacon, Friedrich Von Schiller, Johann Wolfgang von Goethe, Friedrich Schlegel, Arthur Schopenhauer, Friedrich Nietzsche, Franz Kafka, George Bernard Shaw, Mark Twain, Oscar Wilde, Søren Kierkegaard, Albert Einstein, Stephen Hawking gibi yazarlara, düşünörlere ve bilim insanlarına rastlıyoruz. Ülkemizde ana tema olarak etik ve ah-

@ Yüksek lisans öğrencisi, İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, ozciftcisecill@gmail.com

0000-0002-7320-961X

Özçiftçi, S. (2020). *Merhaba etik-aforizmalar* [Ç. Üstün'ün *Merhaba Etik-Aforizmalar* kitabının değerlendirme yazısı]. *İş Ahlakı Dergisi*, 12(2), ss. 215-220 Doi: 10.12711/tjbe.2019.12.1.0072R

laki konulara ilişkin aforizma tarzında hazırlanmış özgün bir eser yoktur. Felsefe alanına ilişkin ise Anooshirvan Miandji'nin Popüler Bilim Yayınları'ndan 2012 yılında çıkmış Süzme Felsefe isimli bir kitabı vardır. Bu durum Merhaba Etik'i çok daha önemli bir hâle getirmektedir. Şu an için uygulamalı ve sosyal etik anlamında çalışan akademisyen oranının da düşüklüğü göz önüne alındığında kitabın bu alanda hâlen aktif çalışan ve üreten yazar tarafından cesur bir şekilde hazırlanmış olması dikkat çekicidir. Aforizmalardan oluşan kitap, okuyucusuna etik ve ahlaki değerlerdeki sarsılmalar, değişimler ve bozulmalar karşısında bireysel tavır ve yaklaşımın nasıl olması gerektiği üzerinde düşünme ve yeni bakış açısı geliştirme anlamında katkı sağlayacaktır.

Merhaba Etik, yüzyıllardır beklenen ve özlenen etik bir toplumda ve dünyada yaşama arzusunu hayata geçirmek için ilk adım gibi görülebilir. Sorgulanmamış konuları farklı bir ölçüt ile değerlendiren yazarın vermek istediği mesaj, etik ve ahlaki değerlerin yüceltilmesi yönündedir.

Kitabın içinde yer alan fotoğraflar, profesyonel bir fotoğrafçı¹ tarafından kendi arşivinden yazarın kitabında kullanması için gönüllü olarak verilmiştir. Kitaptaki aforizmalarla örtüşerek fotoğraf anlatımıyla aforizmanın anlamını pekiştirenler, eser içinde belli sayfalarda yer almıştır.

Bu kitabın içeriğini tanıtırken her aforizmanın kendi içinde barındırdığı fikrinsel anlamı çok fazla etkilemeden, okuyucunun kendi değerlendirmesine bırakmanın daha doğru olduğu kanaatindeyiz.

Yazar, "Aforizmalara Giriş" kısmından önceki numaralandırılmamış sayfada: "Artık etik bir zeminin üzerinde, sevgiyi, saygıyı, erdemi yükseltme; gerçeği bulma ve koruma zamanıdır" satırlarıyla kitabın ana fikrini, varmak istediği hedefi özetlediğine tanık oluyoruz.

Kitap içeriğinde yazar, "Önsöz" kısmından sonra okuyucunun bilgilenmesine yönelik kısaca etik, ahlak ve felsefe terimlerinin tanımlarına yer vermiş, kitabın ismini yorumlarken şu tespitte bulunmuştur: "Kötülük ve fenalığın yoğun tesiri altındaki bir dünyada yaşarken, Merhaba Etik! Bu karşılaşma yüzyıllardır düşünürlerin de bir hayalidi" (s. 2).

---

1 1960 yılında İzmir'de doğan Süleyman Bilgen, profesyonel anlamda fotoğraf sanatı ile ilgilenmektedir. Çeşitli yarışmalara, fotoğraf sunumlarına katılmasının yanında New York City isimli ilk kişisel fotoğraf sergisini açmış, bu serginin kitabını aynı isimle Haziran 2016'da yayınlamıştır. Bilgen, İzmir Fotoğraf Sanatı Derneği (İFOD) üyesidir.

Kitapta, etik düşünme sürecini nasıl başlatabiliriz, neleri değiştirirsek bu düşünmenin sonuçlarını kalıcı hâle getiririz sorularına bir cevap bulmaktan ziyade kendimize ve içinde bulunduğumuz toplumsal yaşamı sorgulamayı sağlayıcı ve gerçek ödevimizin ne olduğunu vurgulayıcı cümlelere ver verilmiştir. “Talep ve istek olduğu sürece sabırla hayal ettiğim etik yaşamın elçisi olma görevini seve seve, onurla yerine getireceğim” (s. 11). “Yaşamın doğallığını bozanlara, ilkesizlik içinde olanlara karşı durabilmek, dik olmak, eğilmemek, gerçekleri söyleyebilmek, yalanı, kötüyü, acımasızlığı reddetmek, ikiyüzlülüğün çare olmadığını savunmak, suyun berraklığında insanların varlığı için çaba sarf etmek, siyasetin çirkin oyunlarından uzak durmak, sadece ve sadece etik ile başarılabileceğini vurgulamak, inatlaşmadan içtenlikle çare bulmak, sevgi ve saygıyı yaşamın dili haline getirmek... Bunlar- dır istediğim ve inanan herkesedir çağrım...” (s. 18).

Yazar, kitapta doğayı ve canlıları korumaya yönelik fikirleri; eleştirel, ironik ve düşündürülen bir tarzda incelemiştir. “Zaman tükeniyor. Doğada öyle... Bunu fark edin! Artık doğayı koruma zamanı” (s. 33). “Canlılara yönelik şiddet görüntülerinin artmasının arkasında insanın karanlık yönünün gölgesi vardır. Dünyadaki tüm şiddet görüntülerinin temelinde bu öğrenilmiş ve model haline getirilmiş şiddet unsurlarının varlığı sayesinde, insan insan olmaktan çıkmış, yaşam karşısı bir varlık halini almıştır. Bir canlının acı ve ıstırap çekmesi, onun korunması ve kollanması için geçerli ve yeterli bir sebeptir. Bunu fark etmeden yaşamak sanal bir anlayıştan öteye gidemez.” (s. 43). “Öldükten sonra gömüleceğimiz toprakları zehirliyoruz!” (s. 103).

Doğru yönetimler ve doğru yönetilmek... Yüzyıllardır bir ütopya gibi nitelen- dirilen ancak olması gerekeni özetleyen bu konuda, iyi yöneticiyi tarif eden bir yaklaşım biçimi yazar tarafından değişik biçimde vurgulanmıştır: “İyi bir yönetici nasıl olmalı? Bu soru yüzyıllardır düşünürlere sorulmuş ve onlar tarafından farklı fikirler beyan edilmiştir. Kendi görüşüme göre iyi bir yöneticide öncelikle vicdan ve merhamet duygusunu aramaya çalışırım. Çünkü bunlar olmazsa aklı kullanmak güçleşir” (s. 45).

Yazar, 68. sayfada toplum tarafından yanlış bilinen ve algılanan etik ile hukuk kavramları arasındaki ilişkiye değinmiştir. Bu yaklaşım biçimi, bugünün bilinen doğrularının dışında oldukça farklı bir bakış açısını barındırmaktadır. Buradan etik ve hukuk arasındaki temel iletişimin sınırlarının baştan aşağı değişmesi gerektiği kanısına varıyorsunuz: “Ne etik bir ilke, ne de hukuki bir kural birbiri içinde çeliş- memeli, aksine tamamlayıcı olmalıdır. Bu büyük ayrıntı çok uzun zamandır gözden uzak kalmıştır” (s. 149). “Hukukun varlığını ortaya koymak için etik sıkıntılarını ya-

şandığı olaylara bakmak lazımdır. Her nerede etik ihlal söz konusu ise, orada hukuk kendisine yer edinir” (s. 150).

Yazar, etik ve ahlakın insan ruhundaki varlığına, devamına ilişkin tespitlerini sunarken bu konuda vardığı noktaları, etiğin doğru düşünme ve ahlakın ise doğru eylemde bulunma ana fikri üzerinde yoğunlaştırarak bu konudaki ön görüşünü güçlendiriyor.

“Etik ve ahlâk insan ruhunda her zaman vardır. Sadece ortaya çıkarılmayı bekler” (s. 70). “Sevgi ve saygıyı değerlerinizle yüceltirsiniz” (s. 75). “Hâlâ aynı hatalı yolu takip ediyorsanız, o zaman yönünüz belirlenmiş demektir” (s. 76). “Herkes gibi olmak, herkesin yaptığını yapmak size bir şey kazandırmaz. Bir gün herkes olduğunuzda kendiniz olma hakkınız artık kalmamıştır!” (s. 79). “Yaklaşan yeni zaman, artık etik bir yöne doğru ilerlememiz gerektiğine işaret etmektedir” (s. 85). “Aydın insan; yorulsa bile durmayan, doğrudan, iyiden, ışıktan yana olan, varlığının toplumun her kesimine mutluluk vermesi için çalışan, didinen, fikir üreten, ön yargılı olmayan, yok saymayan, ötekileştirmeyen, sevgi ve saygı ile bütünleşen, zamana yenik düşmeyen, kendisini yenileyen, korku unsuru barındırmayan, koruyan ve özen gösteren, zorluklar karşısında geri adım atmayan, yola taş dökmektense o yoldaki taşları temizlemeyi bilen, başkalarının cahil olması ya da öyle kalması ile alay etmeyen, okudukça gelişen, gelişimi yayan, saçma ve tuhaf olan şeylerin peşine düşmeyen, sorgulayan ama onunla kalmayıp gerçeği arayan, yüce duyguların peşinde koşan, affetmeyi ve af dilemeyi bilen, olduğu gibi olan ve öyle kalmayı kendisine ilke edinen, etik ve ahlâki kaygılarını gidermek için buna gönül veren ve karşılığında takdir beklemeyendir” (s. 154).

Günümüzde gelişen ve tüm insanlığı etkisi altına alan teknoloji, internet ve sosyal ağlar konusunda yazarın eleştirel bir yaklaşımına şu aforizmada rastlıyoruz: “İnsan kişiliğini sanal ortamda saklamaya ve orada paylaşmaya başladı. Sanal bir içtenlik yaşıyor! Doğru ve yanlış arasındaki ilişki tam da bu noktadan itibaren iyice silikleşiyor” (s. 93).

Gündelik yaşamda karşılaşılan artık kabullenilmiş alışkanlıklara öz eleştiri getiren bir başka aforizmanın varlığı, yapılması gerekli olan üzerinde düşünülmesini sorguluyor: “Uçaklarda seçkin yolcuların ‘business class’ adı ile en ön sıralarda oturmasının bir anlamı var mı? Yoksa bu, tuhaf bir alışkanlığın ya da yanlışın devamı mı?” (s. 32).

Kitapta toplumsal düzenin sağlanması, insanların huzur içinde birlikte yaşaması, kadına şiddet gibi konulara ilişkin aforizmalara da yer verilmiştir. “Dev-

letler şefkati, mutluluğu, paylaşımı, iyi niyeti arttırmaya yönelik yaklaşım içinde olmalıdır. Dünyadaki barış ve kardeşlik rüyası ancak bu sayede gerçekleşebilir” (s. 105). “Bir karınca sürüsünün hareketlerini izleyiniz. Onlardan çıkaracağınız ders size ömür boyu yeter!” (s. 111). “Tecavüz edilen, şiddet gören sadece kadın değildir. Aynı zamanda onun düşünceleri, duyguları, anlayışı, kavrayışı, pratiği, sevecenliği, merhameti de buna maruz kalır” (s. 122). “Kadını bir insan olarak görmedikçe cinsiyet ayrımcılığı son bulamaz” (s. 123).

Yazarın kişisel yaşamında deneyimlediği, düşünce, davranış ve olaylara ilişkin kişisel görüşlerini öğrenebileceğimiz iki özdeyişine burada yer vermek uygundur: “Yıllarca düşündüm, okudum, araştırdım... Kendi kendime vardığım fikirleri bal arısı gibi peteklere işledim... Şimdi paylaşma zamanıydı. Paylaştım...” (s. 141). “Rahmetli babam küçükken bana bir kağıda şu sözünü yazmamı, hep hatırlamamı öğütlemişti: Yürüme koş, yetişme geç!” (s. 178).

Yazarın Merhaba Etik’in 2017 baskısının içeriğini gelecekte yeni aforizmalarla genişletmesi ve yeni bir baskısını hazırlanması düşünülebilir. Bizi bu düşünceye götüren durum, yazarın etik ve ahlakın toplumsal ve mesleki dokuda gelişmesini talep eden yaklaşımları ve 2011 yılından beri sürdürdüğü toplumsal etik duyarlılığın ve farkındalığın sağlanmasına yönelik Her Şeye Rağmen Etik aktivasyonudur.

Bu kitabın okuyucusuna kazandıracığı katkılar; etik düşünmek ve ahlaklı olmak, akıl ve vicdani unsurları kaybetmeden yaşamak, doğru düşünmenin yöntemini bulmak, bunları yaşamın içinde uygulanabilir hâle getirmek, değişimi bu sayede başlatmak şeklinde özetlenebilir. Bir tür başvuru niteliğindeki bu kitabı, fikir dünyanızı zenginleştirip yeni ufuklar açacağına inanarak tavsiye edilebilir.

Kaynakça | References

Üstün, Ç. (2017). *Merhaba etik “aforizmalar”*. Adana: Çukurova Nobel Tıp Kitabevi.